

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 18.5.2011
COM(2011) 274 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ДО
СЪВЕТА, ДО ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И ДО
КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

Утвърждаване на правата на жертвите в ЕС

{SEC(2011) 580 окончателен}
{SEC(2011) 581 окончателен}

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ДО
СЪВЕТА, ДО ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И ДО
КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

Утвърждаване на правата на жертвите в ЕС

1. ЗАЩО СА ВАЖНИ ЖЕРТВИТЕ?

Престъпността може да засегне всеки един от нас и всяка година милиони хора в Европейския съюз в действителност стават жертва на престъпления. Според данни на Евростат годишно се регистрират близо **30 милиона престъпления** против личността или собствеността, като за много престъпления никога не се подава сигнал. Престъплението често засяга повече от едно лице, като близките на жертвата също са потърпевши, макар и непряко. От това можем обосновано да заключим, че всяка година вероятно има около 75 милиона преки жертви на престъпления¹.

Всяка година също така много хора стават жертва на пътнотранспортни произшествия. През 2010 г. над **1 милион пътнотранспортни произшествия** на територията на Европейския съюз отнеха живота на 30 700 души. По пътищата всяка година загиват близо 31 000 души, в това число 850 деца на възраст до 14 години, а 250 000 души получават тежки наранявания и 1,2 милиона леки наранявания².

Хората в Европа постоянно **пътуват и прекосяват граници**, а рискът да станат жертви е също толкова голям в чужбина, колкото и в собствената им държава. От около 1,4 милиарда пътувания, осъществени от европейците през 2008 г., около 90 % са били в рамките на Съюза³. Освен това около 11,3 милиона европейци живеят постоянно извън собствената си държава, 10 % от европейците са живели и работили в чужбина за известно време и 13 % са излизали в чужбина с цел образование или обучение⁴.

Тези цифри показват колко е важно да се предприемат подходящи и ефективни действия спрямо правата на лицата, които стават жертви на престъпления или на пътнотранспортни произшествия в собствената си държава или докато пътуват или работят в чужбина. **Този проблем с трансгранично и национално измерение налага предприемането на действия от страна на ЕС.**

Правата на жертвите са свързани и с въпроса за техния пол. Жените са особено изложени на скрити и несигнализирани форми на насилие. Съветът на Европа изчислява, че **20—25 % от жените в Европа са преживели действия на физическо**

¹ Евростат, „Статистиката на фокус“ 36/2009. Тези цифри се основават на анализ на Международното проучване на ЕС относно престъпността в „The Burden of Crime in the EU“ (www.europeansafetyobservatory.eu) и при хипотезата, че делът на несигнализираните престъпления е 60 %, а жертвите имат средно трима близки членове на семейството. В тези статистически данни не се вземат предвид леките престъпления.

² База данни CARE на Европейската комисия.

³ COM(2010) 352, въз основа статистически данни на Евростат в областта на туризма за 2008 г.

⁴ Евростат, „Статистика на фокус“ 94/2009; Евробарометър 337/2010.

насилие поне веднъж през живота си като възрастни, 12—15 % се озовават в ситуация на домашно насилие и повече от 10 % са жертва на сексуално насилие⁵.

⁵ Съвет на Европа, Проучване за оценка относно насилието срещу жените, 2006 г.

С цел консолидиране на пространството на свобода, сигурност и правосъдие и въз основа на Стокхолмската програма и нейния план за действие⁶, Комисията установи като стратегически приоритет⁷ необходимостта от действия за утвърждаване на правата на жертвите на престъпления и за гарантиране на удовлетворяване на нуждата им от защита, подкрепа и достъп до правосъдие.

ЕС вече предприе действия относно правата на жертвите в наказателното производство⁸ и повечето държави-членки осигуряват някакво равнище на защита и подкрепа на жертвите. В наказателното производство обаче ролята и нуждите на жертвите като цяло все още не са задоволени в достатъчна степен, а в рамките на ЕС продължават да съществуват значителни различия в равнището на правата за жертвите.

Затова Комисията представя пакет от предложения за укрепване на съществуващите национални мерки, с които да се гарантира, че на жертвите на престъпления са предоставени минимални недискриминационни права в целия ЕС, независимо от гражданството или страната им на пребиваване. В този пакет се съдържа и нов механизъм за взаимно признаване, с който да се гарантира, че жертвите или потенциалните жертви, които се ползват от мярка за осигуряване на защита в държавата им членка на пребиваване, няма да загубят тази защита при заминаване в чужбина. С този пакет ЕС ще направи своя принос за превръщането на нуждите на жертвите в централен елемент от правосъдните системи, наред със залавянето и наказването на престъпниците.

Една от основните нужди на жертвите е обезщетяването. Лицата, претърпели пътнотранспортно произшествие в друга държава-членка обаче, поради различните преклузивни и давностни срокове могат да бъдат изправени пред административни и процесуални трудности, когато търсят обезщетение. Комисията ще се занимае с този проблем, като предложи хармонизиране на правилата относно давностните срокове, така че да няма опасност жертвите да загубят правото си на обезщетение по процесуални причини.

Накрая, съществува ясна връзка между правата на жертвите и предотвратяването на престъпления. От много години Комисията предприема действия за предотвратяване на престъпленията и насилието и насърчаване на безопасността по пътищата⁹. Работата по предотвратяване е изключително важна не само за намаляване на престъпленията и произшествията в краткосрочен и средносрочен план, но също така за промяна на отношението към престъпното или безразсъдното поведение, което може да доведе до положителни и дълготрайни резултати в дългосрочен план.

⁶ ОВ С 115, 4.5.2010 г., стр. 1; COM (2010) 171.

⁷ COM(2010) 623.

⁸ Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета относно правното положение в наказателното производство на жертвите от престъпления; Директива 2004/80/ЕО на Съвета относно обезщетението на жертвите на престъпления.

⁹ Напр. програмите Дафне III; Предотвратяване, готовност и управление на последиците от тероризма и други рискове, свързани със сигурността; Предотвратяване и борба с престъпността; Европейска програма за действие за безопасност по пътищата за периода 2011—2020 г.

2. ЗАЩО ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЖЕРТВИТЕ СА НУЖНИ НОВИ МЕРКИ НА РАВНИЩЕ ЕС?

- *За признаването на жертвите е направено много, но е нужно да се направи повече*

Идеята, че до правата на жертвите трябва да има достъп при равни условия и без дискриминация, не е нова. През 1989 г. Съдът на Европейския съюз потвърди, че предоставянето на обезщетение, което е основна нужда на жертвите, не може да бъде ограничено въз основа на гражданството¹⁰. Оттогава ЕС предприе действия за установяването на общи минимални стандарти за жертвите, по-специално чрез рамковото решение на Съвета от 2001 г.¹¹, както и чрез насочване на усилията към определени групи жертви — жертвите на трафик на хора, на деца, жертви на сексуално насилие и експлоатация и на тероризма¹². Комисията също така подпомогна финансово работата на публичните органи и неправителствените организации, работещи със и за жертвите, много от които функционират с доброволен труд¹³.

Въвеждането на стандартите, заложи в рамковото решение на Съвета от 2001 г., обаче не е задоволително¹⁴. Понастоящем Договорът от Лисабон предоставя ясно правно основание на ЕС да установи минимални норми относно правата на жертвите на престъпления за улесняване на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения. Освен това както Европейският парламент, така и Европейският съвет призоваха за предприемането на действия в тази област¹⁵. Предложенията на Комисията се основават на съществуващите инструменти, като ги допълват, но същевременно целят да укрепят правната рамка чрез въвеждането на пряко обвързващи и непосредствено приложими правни инструменти.

- *Засилване на доверието в правосъдната система и повишаване на качеството на правосъдието*

Една от целите на Европейския съюз е да осигури на гражданите си пространство на свобода, сигурност и правосъдие, в което тяхната свобода на движение е гарантирана. Без обаче ефективно прилагане в целия ЕС на минимално равнище на права на жертвите, взаимното доверие е непостижимо. Това означава, че съдебните системи трябва да имат пълно доверие в стандартите си за справедливост и правосъдие, а гражданите трябва да бъдат уверени, че, ако пътуват или живеят в чужбина, за тях ще бъде прилагано същото равнище на минимални норми.

- *Минималните стандарти трябва да се прилагат във всички държави-членки*

¹⁰ Решение от 2 февруари 1989 г. по дело 186/87 *Ian William Cowan/Trésor public*.

¹¹ Вж. бележка под линия 8.

¹² Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета; предложение за Директива относно борбата със сексуалното малтретиране, сексуалната експлоатация на деца и детската порнография и за отмяна на Рамково решение 2004/68/ПВР; Рамково решение 2002/475/ПВР относно борбата срещу тероризма.

¹³ Над 20 000 доброволци работят за организации за подкрепа на жертвите в Европа (Подкрепа за жертвите в Европа, 2010 г).

¹⁴ Доклад на Комисията за прилагането (COM(2009) 166).

¹⁵ Резолюция на Европейския парламент от 7 май 2009 г. за разработването на пространство на наказателно правосъдие на ЕС (INI/2009/2012); Стокхолмска програма (ОВ С 115, 4.5.2010 г., стр. 1).

Понастоящем повечето държави-членки осигуряват определено равнище на защита и подкрепа за жертвите на престъпления. Ролята и нуждите на жертвите в наказателното производство обаче все още не са напълно задоволени в националните съдебни системи. Също така въпреки че всички държави-членки имат производства за предявяване на иск за обезщетение вследствие на пътнотранспортно произшествие, що се отнася до давностните срокове за предявяването на такива искове, правилата се различават значително. За да се справят с този проблем, държавите-членки трябва да повишат стандартите за правата на жертвите и ЕС трябва да гарантира, че жертвите са поставени при равни условия. Определено минимално равнище на гаранции и стандарти, които да се прилагат във всички държави-членки, ще улеснят съдебното сътрудничество и ще повишат качеството на правосъдието, както и доверието на хората в самото понятие „правосъдие“.

- *Основните права трябва да се спазват*

Подобаващото отношение към жертвите включва в себе си редица основни права, признати в Хартата на основните права на Европейския съюз (Хартата на ЕС) и в Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ)¹⁶. Ефективното признаване и спазване на правата на жертвите, особено на човешкото им достойнство, на личния и семейния им живот и на собствеността им, трябва да бъдат гарантирани, като същевременно се спазват и основните права на останалите лица, например на обвиняемите. Действията на ЕС ще доведат до повишаване на стандартите за основните права за всеки, засегнат от наказателното производство, независимо дали е жертва, обвиняем или задържан, като същевременно се гарантира, че всяко ограничаване на тези права се извършва само ако е необходимо и пропорционално.

- *Задоволяване на нуждите на жертвите допринася за намаляване на общата цена на престъплението*

Утвърждаване на правата на жертвите оказва положително въздействие върху жертвите като индивиди и върху обществото като цяло. Задоволяване на нуждите на жертвите по време и след наказателното производство може значително да намали общата цена, която трябва да се заплати след престъплението¹⁷. Това включва както материалните разходи в икономическия и здравния сектор и в системата на наказателното правосъдие, така и нематериалната цена като болката и страданието на жертвата и намаляването на качеството на живота. Жертви, на които е показано необходимото уважение, подкрепа и защита, ще се възстановят за по-кратко време, както физически, така и емоционално, което ще им позволи по-бързо да се върнат към обичайния си начин на живот. Това ще ограничи загубата на доходи, отсъствието от работа и нуждата от допълнителни медицински грижи. Ако бъдат обект на добро отношение, е вероятно също така жертвите да участват по-активно в производството, което увеличава вероятността от успешен изход на преследването и осъждането на извършителя. Това от своя страна намалява вероятността от повторното извършване на престъпление и безнаказаността.

¹⁶ Основните права са: човешкото достойнство, правото на живот, неприкосновеността на личността, свободата и сигурността, зачитането на личния и семейния живот, защитата на личните данни, правото на собственост, свободата на придвижване и пребиваване, равенството пред закона, правата на детето и на възрастните хора, интеграцията на хората с увреждания и правото на ефективни правни средства за защита.

¹⁷ Вж. Работен документ на служителите на Комисията (SEC(2011) 580, стр. 14).

3. СПЕЦИАЛНО ВНИМАНИЕ КЪМ ЖЕРТВИТЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ — ОТ КАКВО СЕ НУЖДАЯТ ТЕ?

Всяка година в ЕС много хора стават жертва на престъпление. Тези жертви имат редица нужди, които трябва да бъдат задоволени, за да могат да се възстановят: нуждата да бъдат **признати** като такива и да бъдат третираны с **уважение и достойнство**; да **получат защита и подкрепа**; да имат **достъп до правосъдие**; и да получат **обезщетение и възстановяване**.

Главната цел на законодателния пакет на Комисията е към нуждите на жертвите да има цялостен подход. Всъщност, предложенията на Комисията са насочени към задоволяване на нуждите както на преките жертви на престъпления, така и на непреките жертви, например на членовете на семейството, които също страдат от последиците от престъплението. Следователно най-близките членове на семейството или лицата, които са на издръжка на преките жертви при необходимост ще се ползват с подкрепата и защитата, предвидени в настоящия пакет.

Даденият по-долу пример онагледява лошото отношение към жертва и това как то може да се отрази на живота ѝ, ако нейните индивидуални нужди не бъдат подобаващо задоволени по време и след подаването на жалба за извършено престъпление. В следващите раздели ще бъде показано как *една и съща история* ще се развие — съобразно всеки вид нужди — ако жертвата и семейството ѝ са се радвали на подобаващо отношение в резултат от прилагането на предложенията на Комисията.

Алекс е взел под наем ваканционен апартамент в чужбина със семейството си, когато една нощ в апартамента се извършва влизане с взлом. Когато се опитва да спре нападателите, те упражняват физическо насилие върху него в присъствието на семейството му. Алекс съобщава за извършеното престъпление в местния полицейски участък, но тъй като не могли да го разберат, той не успял да опише нападението в подробности. През последвалите седмици той не получил особена информация за случая и чувствал нарастващо неудовлетворение, тъй като бил рутинно разпитван няколко пъти от различни полицейски служители. Дори децата му били разпитвани отново и отново, което много ги разстроило.

При завръщането си вкъщи Алекс се нуждаел от няколко операции за нараняванията си и бил нетрудоспособен за няколко седмици. Не получил никаква допълнителна информация от полицията, докато един ден не бил призован да се яви, за да свидетелства срещу двама заподозрени по дело, което се провеждало в чужбина. Делото било трудно за него, защото никой не му обяснил чуждото съдебно производство и той се чувствал застрашен от обвиняемите, с които трябвало да се изправи лице в лице извън съдебната зала.

След приключване на делото, Алекс не чул нищо повече по случая, нито какво е станало с обвиняемите. Но много години след нападението той и семейството му живели с физическите, емоционалните и финансовите последици от престъплението. Въпреки че събитията се случили на друго място и в друга държава, те никога повече не се почувствали сигурни, дори в собствения си дом¹⁸.

3.1. Признаване и уважително отношение

Човешкото достойнство на хората е основно право, което стои в центъра на нашата представа за справедливо общество и в основата на подобаващото отношение към жертвите. Хората, които са пострадали от престъпление, следователно очакват да бъдат признати за жертви, тяхното страдание да бъде признато и към тях да има тактично и

¹⁸ Това е измислена история, която се основава на действителни проблеми.

професионално отношение. Трябва да се разбере, че жертвите са хора и техните нужди следва да бъдат признати. Професионалистите в Европа, които редовно са в контакт с жертвите на престъпления, често не са обучени по отношение на тези нужди или как да ги разпознават чрез оценка на индивидуалните нужди.

Алекс бива нападнат пред очите на семейството си, докато е на почивка в чужбина. Когато той съобщава за престъплението, от полицията осигуряват преводач, така че Алекс да може да обясни подробно какво се е случило. Полицията го свързва с организация за подкрепа на жертвите и го информира относно правата му и правото му на обезщетение. В последвалите седмици лице за контакт от полицията го държи в течение на разследването.

3.2. Защита

Поради начина на функциониране на системата, жертвите може да страдат по време на наказателното производство. За да се избегне причиняването на вреди поради неадекватни процесуални действия, като например разпит провеждан няколко пъти, без чувство за такт, важно е да се осигури защита на жертвите през цялото време на наказателното разследване и съдебното производство. Такава защита е от съществено значение за особено уязвими жертви като децата.

Даже и след като престъплението е извършено, жертвите могат да бъдат допълнително уязвени, сплашени или да станат обект на отмъщение от страна на извършителя. Около 40 % от сигнализираните престъпления са повторни престъпления срещу същата жертва в рамките на една година¹⁹. Наличието на мерки за осигуряване на защита може да бъде от изключително значение за предотвратяването на допълнителни инциденти. Освен това поради нарасналата мобилност в рамките на ЕС, все повече жертви се местят или пътуват в чужбина. Но защитата, от която се ползват, може да отпадне, когато се намират отвъд граница. С цел защита на хората, които упражняват правото си на свободно движение, за първи път Комисията предлага взаимното признаване на мерките за осигуряване на защита.

Когато Алекс съобщава за нападението, от полицията го питат дали се нуждае от защита или помощ по време на производството. По време на последвалото разследване разпитването на Алекс и съпругата му е сведено до необходимия минимум и винаги се провежда от един и същи полицейски служител, а децата му биват разпитвани само веднъж от специализиран служител, за да се избегне рискът от утежняване на положението. Когато делото стига до съда, Алекс бива призован, за да свидетелства. Той се чувства уверен, когато влиза в съдебната зала, тъй като е можел да изчака в отделно помещение, определено за жертвите, за да избегне да срещне извършителите пред съдебната зала.

3.3. Подкрепа

Престъпленията могат да окажат пагубно и осакатяващо въздействие върху жертвите, които вследствие на престъплението могат да останат травмирани или да се окажат неспособни да се справят с практическите аспекти. Ако за престъплението бъде съобщено, жертвата ще трябва да си проправи път през лабиринта на правната система. Затова подходящата и навременната подкрепа е изключително важна за оказване на помощ на жертвите да превъзмогнат емоционалните, практическите, административните и юридическите пречки и да се възстановят. Въпреки

¹⁹ Международно проучване от 2000 г. относно жертвите на престъпления.

извършаваната работа от страна на съществуващите служби за подкрепа на жертвите, понастоящем достъпът до такава помощ не винаги е лесен.

Полицията свързва Алекс с организация за подкрепа на жертвите. Те оказват на него и неговото семейство емоционална подкрепа за това как да се справи с последиците от престъплението. Те му оказват и практическа помощ, като как да получи медицинско лечение и да се справи с административните формалности. От организацията за подкрепа на жертвите го информират за наказателното производство и за неговите права и роля по време на процеса. Предоставят му се координати за връзка с организация за подкрепа на жертвите в собствената му държава, с която той се свърза редовно, дори след като делото е приключило. Тяжната подкрепа позволява на него и семейството му да обърнат страницата и да продължат живота си.

3.4. Достъп до правосъдие

Жертвите имат законен интерес от това да има работещо правосъдие. Те следва да имат ефективен достъп до правосъдие, което може да се окаже важен елемент за тяхното възстановяване. Информацията на вниманието на жертвите относно техните права и важните дати и решения е съществен аспект от участието им в производството, като тя трябва да бъде предоставяна по разбираем за жертвите начин. Жертвите също така следва да могат да се явят на делото и да проследят развитието му. Всъщност жертвите в ЕС винаги имат достъп до тези основни аспекти на правосъдието.

В крайна сметка полицията се свързва с Алекс, за да му съобщи, че двама мъже са задържани, на които са повдигнати обвинения за извършеното престъпление. Той също така бива информиран за времето и мястото на провеждане на делото и му се съобщава, че ще трябва да свидетелства в съда. По време на делото устен преводач му помага да разбере въпросите и останалата част от производството.

3.5. Обезщетение и възстановяване

Хората, които са пострадали от действията на други, често очакват да получат някакъв вид финансово обезщетение от държавата или от извършителя. Обезщетението има за цел да поправи непосредствените или по-дълготрайните финансови вреди. То може да подейства и като вид признаване чрез символично плащане.

Възстановителното правосъдие, което е сравнително ново понятие в наказателното производство, се простира отвъд чисто финансовото обезщетение, като се съсредоточава върху възстановяването на жертвата. Като алтернатива на официалното правосъдие или в комбинация с него, то има за цел жертвите да бъдат възстановени в положението, в което са били преди да станат жертва на престъпление, като им се предоставя възможност, ако желаят това, да се изправят очи в очи с извършителя, а на извършителите — да поемат отговорност за действията си.

Алекс успява да се свърже с органа по обезщетяване в собствената си държава и да попълни необходимите документи на собствения си език, преди да ги изпрати в държавата, където е било извършено нападението. Парите му помагат да плати за допълнителните разходи вследствие на нападението, включително за хирургическата намеса.

4. СПЕЦИАЛНИ КАТЕГОРИИ ЖЕРТВИ

- *Жертви на тероризма*

Жертвите на тероризма, вероятно единствени сред всички жертви, са потърпевши от нападения, които имат за крайна цел да навредят на обществото. Като цяло те имат

същите нужди от защита и подпомагане, както и жертвите на всички други тежки престъпни деяния. Нуждите на тези жертви трябва да бъдат удовлетворени и на тях и техните семейства трябва да бъде оказана подкрепа по подобен начин²⁰. Поради естеството на нападението обаче жертвите на тероризма може да се окажат обект на по-голямо обществено внимание и често да имат много по-голяма нужда от социално признание и уважително отношение от страна на всички — служители на компетентните органи, медии или отделни лица. За тези жертви в своите предложения Комисията поставя акцентът върху признаването и уважителното отношение към тях.

- *Жертви на пътнотранспортни произшествия*

Жертвите на пътнотранспортни произшествия често смятат, че статутът им на жертви не се признава в достатъчна степен от обществото. При разследването на пътнотранспортни произшествия, поради самото им естество, преди всичко се цели да се установят причините и обстоятелствата на произшествието, а не толкова съсредоточаване върху нуждите на жертвите. Жертвите на такива инциденти съвсем естествено обаче искат да се уверят, че произшествието се разследва надлежно и че когато има извършено престъпление, правосъдието функционира правилно. Пределно ясно е, че лицата, занимаващи се с такъв вид случаи, трябва да бъдат обучени да разбират и разпознават тези нужди.

Жертвите на пътнотранспортни произшествия може да имат право да търсят обезщетение за вреди. В случая на трансгранични пътнотранспортни произшествия един от проблемите, пред които жертвите често са изправени, е, че сроковете за подаване на иск за обезщетение се различават значително на територията на ЕС, като жертвите може да не знаят правилата на коя държава следва да се прилагат. Това може да доведе до липсата на каквото и да било обезщетение поради особено кратки прекузивни или давностни срокове в държавата-членка, в която се е случило произшествието. Такива жертви ще се възползват от преразглеждането на съществуващото законодателство на ЕС в областта на стълкновението на закони²¹, така че да могат да разчитат на давностните срокове на собствената им държава.

- *Особено уязвими жертви*

Някои жертви са по-податливи от други на риска да понесат допълнителни вреди по време на наказателното производство и специалната им потребност от защита и подкрепа трябва да бъде удовлетворена. Затова за първи път, в унисон със съществуващите международни и национални подходи, Комисията установява както категориите уязвими жертви, така и механизми за установяването на други хора в опасност, въз основа на оценки на индивидуалните нужди.

Категориите уязвими жертви са децата, лицата с увреждания и жертвите на сексуално насилие и на трафик на хора. Освен това може жертвите да бъдат уязвими по други причини, свързани с **личните им особености** (напр. високо равнище на страх и тревожност, риск от сплашване или повтарящо се насилие, или лично, социално или икономическо положение, което затруднява жертвата да се справи с последиците от

²⁰ Както бе посочено в член 10 от Рамково решение 2002/475/ПВР относно борбата срещу тероризма.

²¹ Регламент (ЕО) № 864/2007 относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Рим II).

престъплението или да разбере съдебното производство) и/или **вида или характера на престъплението** (напр. тероризъм, организирана престъпност, престъпление поради предрасъдъци или основано на пола насилие). Така например жертвите на организираната престъпност са особено податливи на сплашване и повтарящо се насилие от страна на извършителите и може да се нуждаят от специални мерки за защита.

Възприетият от Комисията подход е в съответствие с разпоредбите на предложената нова директива относно **сексуалното малтретиране и сексуалната експлоатация на деца и детската порнография** и новата директива относно **трафика на хора**²². И двете мерки са насочени към задоволяване на специфичните нужди на тези особено уязвими жертви.

Съгласно Хартата на ЕС и Конвенцията на ООН за правата на детето и както е установено в Договора за Европейския съюз, **децата** разполагат с основното право техните висши интереси да бъдат взети предвид във всички национални и международни нормативни актове и политики, включително в съдебния процес. Поради тяхната уязвимост Комисията активно насърчава спрямо децата, които участват в наказателното производство²³, подход, включващ съобразяване на правосъдието с техните интереси. Наказателното разследване е вероятно да се окаже травмиращо преживяване за децата, особено ако са били жертва на малтретиране, затова е необходимо наличието на специални мерки за тяхната защита.

За **жертвите на сексуално насилие**, от които огромното мнозинство са жени, е необходима защита от допълнително насилие, както и специализирана подкрепа и помощ за преодоляване на различните последици от такова насилие и за изграждане на живота им наново. Поради срама и вината, съпътстващи такива престъпления, и често близките отношения на жертвата с извършителя, тези жертви нямат особено желание да сигнализират за извършеното престъпление. Жертвите на сексуално насилие особено се нуждаят от медицинска и психологическа помощ, включително от незабавен клиничен преглед за събиране на улики, така че сигнализирането на престъплението не следва да бъде условие за достъпа до такива услуги.

Осигуряването на безопасността и защитата на лица, които са подложени на **повтарящо се насилие от страна на един и същи извършител**, е от първостепенно значение. С цел предотвратяване и ограничаване на риска от допълнителни вреди, защитата е особено важна и следва да включва възможността за забранителна или ограничителна заповед или заповед за осигуряване на защита спрямо извършителя, за да се избегнат по-нататъшните контакти с жертвата. Такава защита следва да може да се прехвърля в друга държава-членка на ЕС, ако жертвата се премести да живее или пътува до тази държава.

Освен гаранцията, че жертвите ще имат достъп до подходяща подкрепа и защита, особено важно остава преди всичко да се предотврати въпросното насилие. Жените са особено изложени на различни форми на физическо, сексуално и психологическо насилие, особено в семействата си и в близките си отношения с определени лица. Затова Комисията ще продължи да работи за предотвратяване и борба с насилието

²² Вж. бележка под линия 12.

²³ Съобщение на Комисията „Програма на ЕС за правата на детето“ (COM(2011) 60).

срещу жените в Европа и да подкрепя и защитава жертвите и групите, изложени на риск²⁴.

5. ОТГОВОРЪТ НА КОМИСИЯТА — НАСТЪПИ ВРЕМЕ ЗА ДЕЙСТВИЕ

Комисията предлага следния пакет от законодателни инструменти, за да реагира на гореописаните нужди и да гарантира, че жертвите в Европа се ползват от минимално равнище на права, защита, подкрепа, достъп до правосъдие и възстановяване. Комисията ще предложи:

- **Директива за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления**, с която се заменя рамковото решение от 2001 г. Чрез директивата ще се гарантира, че жертвите се третират с уважение и че специалните нужди на уязвимите жертви се задоволяват подобаващо. Чрез нея ще се гарантира също така, че жертвите получават необходимата подкрепа, могат да участват в производството и получават и разбират съответната информация, както и че са защитени през цялото време на наказателното разследване и съдебното производство.
- **Регламент относно взаимното признаване на мерки за осигуряване на защита по граждански дела**, който ще спомогне за предотвратяването на вредите и насилието и ще гарантира, че на жертвите (на домашно насилие например), които се ползват от мярка за осигуряване на защита, постановена в дадена държава-членка, се предоставя същото равнище на защита в другите държави-членки, ако им се наложи да се преместят или да пътуват до тези държави. Тази защита следва да се предостави на жертвата, без тя да трябва да минава през допълнителни процедури. Тази мярка допълва предложението за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно европейската заповед за осигуряване на защита²⁵, подето от група държави-членки през септември 2009 г., което понастоящем се обсъжда в Европейския парламент и в Съвета.

Този законодателен пакет е първа стъпка към извеждането на жертвите като приоритет в програмата на ЕС за наказателно правосъдие. С поглед напред към следващия етап от действия за правата на жертвите, Комисията ще преразгледа Директива 2004/80/ЕО относно обезщетението на жертвите на престъпления и Регламент „Рим II“ (за да реши въпроса с приложимото право към давностните срокове при трансгранични пътнотранспортни произшествия). Ще бъдат предприети и допълнителни проучвания и действия спрямо жертвите, по-специално във връзка с определени категории жертви, като жертвите на тероризма, на организираната престъпност и на основаното на пола насилие, включително на генитално осакатяване на жените, с цел подобряване на положението на такива жертви.

В допълнение и успоредно с тези действия Комисията ще предприеме редица съпътстващи мерки, които ще бъдат особено важни за гарантиране на това, че жертвите ще се ползват от ефективни права на практика, а не само когато участват в наказателно

²⁴ Вж. Декларация № 19, приложена към заключителния акт на Междуправителствената конференция, приела Договора от Лисабон (ОВ С 83, 30.3.2010 г., стр. 345).

²⁵ ОВ С 69, 18.3.2010 г., стр. 5.

производство. Тези мерки ще включват обучение и изграждане на капацитет, обмен на добри практики, предотвратяване на престъпленията и насилието (като повишаване на осведомеността и предоставяне на информация), събиране на данни и изследвания. Ще продължим също така да предоставяме финансова подкрепа по съществуващите финансови програми с цел поставяне на акцент върху въпросите, свързани с правата и нуждите на жертвите.

Всички тези усилия ще придадат допълнително значение на вече постигнатите успехи на национално равнище и равнище ЕС. Те ще позволят на ЕС да превърне правата и нуждите на жертвите в централен елемент за осигуряването на правосъдие. ЕС следва да гарантира, че жертвите са надлежно признати като такива и че техните права се спазват без сянка на дискриминация навсякъде в ЕС.